

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Γλωσσική Ανάπτυξη

Ενότητα 3: Η Κατάκτηση της Γλώσσας

Ευγενία Τόκη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Γλωσσική Ανάπτυξη

Ενότητα 3: Η Κατάκτηση της Γλώσσας

Τόκη Ευγενία

Επίκουρη Καθηγήτρια

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- Η κατανόηση της διαδικασίας κατάκτησης της γλώσσας ως μηχανισμού μέσω της ανάλυσης θέσεων που έχουν αναπτυχθεί στην βιβλιογραφία.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή
- Κατάκτηση της Γλώσσας
  - Ορισμοί
  - Γλωσσική Κατάκτηση
  - Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής

Εισαγωγή

Εισαγωγή (1 από 2)

- Bloom & Lahey (1978):
- η γλώσσα διακρίνεται σε τρεις διαστάσεις, το περιεχόμενο, τη μορφή και τη χρήση, τα οποία βρίσκονται σε αλληλεπίδραση.
- → η γλώσσα μπορεί να γίνει αντιληπτή ως συνδυασμός μιας ορισμένης μορφής, με ορισμένη σημασία

Εισαγωγή (2 από 2)

- → η μάθηση
    - δεν είναι μόνο η προσθήκη γνώσεων στις ήδη υπάρχουσες
    - αλλά και ο μετασχηματισμός
    - και η αναδιοργάνωση των ήδη κατεχομένων γνώσεων
- ώστε να μπορεί το άτομο να κατανοεί τα νέα κάθε φορά δεδομένα.

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοιτά μαθήματα
opencourses

Κατάκτηση της Γλώσσας

Κατάκτηση της Γλώσσας (1 από 5)

- Η γλώσσα & η επικοινωνία και η ιδιαίτερη ικανότητα του ανθρώπου να παράγει έναρθρο λόγο άνοιξε το δρόμο για τον ανθρώπινο πολιτισμό
- Η πολιτισμική κληρονομία μεταφέρεται μέσω της γλώσσας - προφορικό και γραπτό λόγο (Mitchell, 2002, σ.153)
- Η γνώση δεν χάνεται, μεταφέρεται από γενιά σε γενιά με τη γλώσσα.

Κατάκτηση της Γλώσσας (2 από 5)

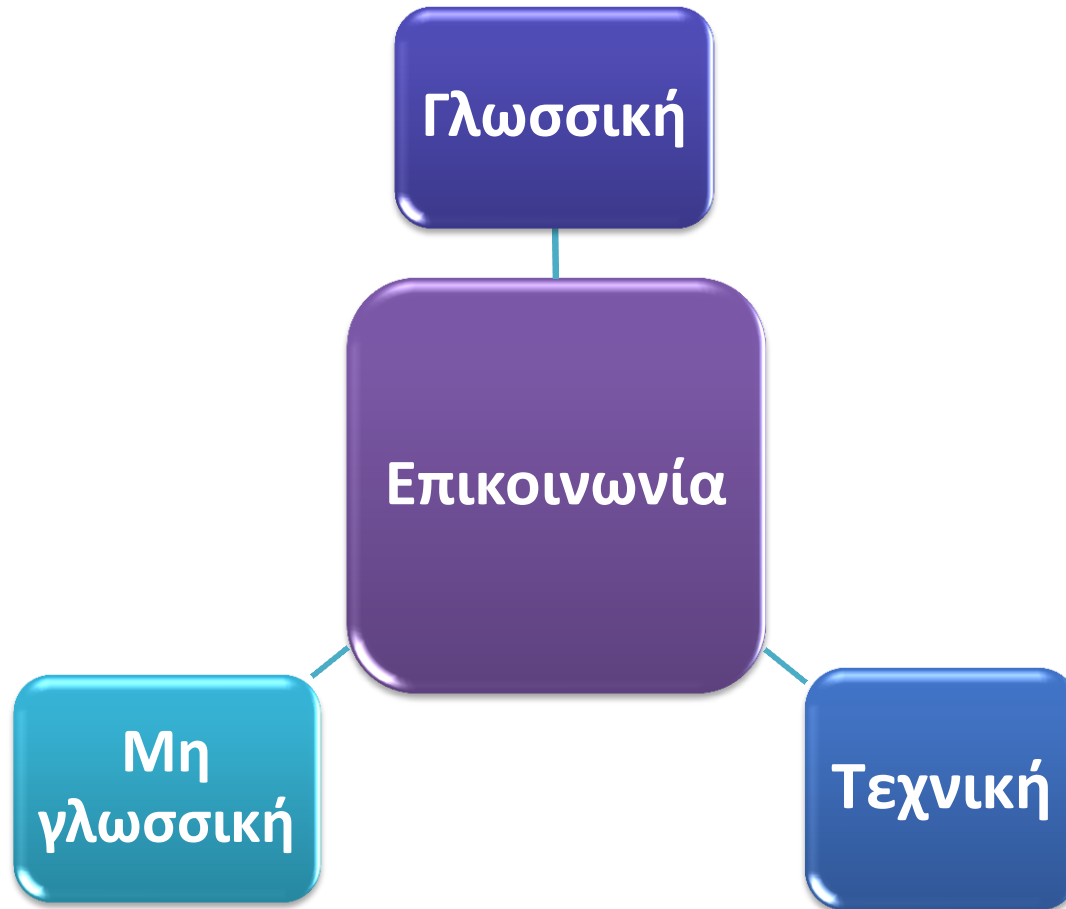
- Τσιναρέλης, 2004: «Η ύπαρξη της γλώσσας αποτελεί την ουσία της ύπαρξης της κοινωνικής συγκρότησης, αλλά και ακόμη παραπέρα τον βασικό μηχανισμό της σκέψης»

Chomsky:

- η γλώσσα είναι ο καθρέπτης του νου: εκφράζει τον ανθρώπινο λόγο => η διαλεκτική προσέγγιση της γλώσσας σημαίνει την έμμεση προσέγγιση του λόγου, άρα της ανθρώπινης νόησης.

Κατάκτηση της Γλώσσας (3 από 5)

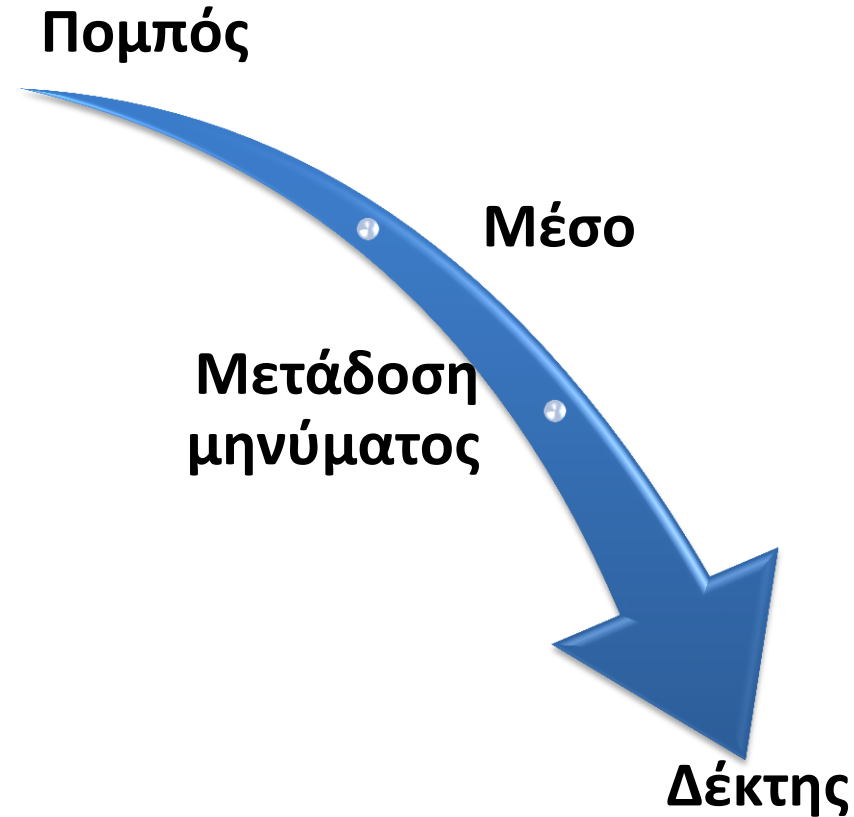

Κατάκτηση της Γλώσσας (4 από 5)

- Σύμφωνα με τους Bloom & Lahey (1978) η επικοινωνία συντελείται μέσω ενός γλωσσικού συστήματος και μέσα σε ένα πλαίσιο αναφοράς.
- Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η παραγωγή – η μετάδοση – και η πρόσληψη γίνεται μέσω ενός γλωσσικού συστήματος, ενώ η παραγωγή – η μετάδοση – και η πρόσληψη γίνεται μέσα σε ένα πλαίσιο αναφοράς.

Κατάκτηση της Γλώσσας (5 από 5)

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
opencourses

Ορισμοί

Ορισμοί (1 από 14)

- ο ορισμός της γλώσσας μπορεί να ποικίλλει αναλόγως με την οπτική που εξετάζουμε
- προσδιορίσουμε τη γλώσσα παρουσιάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της (Hockett, 1958):

Ορισμοί (2 από 14)

- η χρήση του φωνητικού – ακουστικού καναλιού
- η ικανότητα μετάδοσης και εντοπισμού του ήχου βασίζεται στους νόμους της φυσικής του ήχου
- η φωνητική παραγωγή κατά την ομιλία έχει στιγμιαία διάρκεια

Ορισμοί (3 από 14)

- η γλώσσα έχει ανταλλακτικό χαρακτήρα, ιδιότητα η οποία φαίνεται από την ικανότητα του ομιλητή να αναπαράγει φωνολογικά κάθε γλωσσικό μήνυμα που έχει κατανοήσει
- ιδιότητα της γλώσσας είναι η πλήρης ανατροφοδότηση
- η γλώσσα εξυπηρετεί έναν σκοπό, την διεξαγωγή της γλωσσικής επικοινωνίας

Ορισμοί (4 από 14)

- η διεξαγωγή της γλωσσικής επικοινωνίας επιτυγχάνεται χάρη στο σημασιολογικό περιεχόμενο της γλώσσας
- η χωρο-χρονική ανατοποθέτηση αναφέρεται στην ικανότητα της γλωσσικής επικοινωνίας να μεταφέρει πληροφορίες, όχι μόνο σύγχρονες, αλλά και ετεροχρονισμένες

Ορισμοί (5 από 14)

- Κύριο χαρακτηριστικό της γλώσσας → ο δημιουργικός της χαρακτήρας που δίνει τη δυνατότητα :
  - να χρησιμοποιεί τα στοιχεία της γλώσσας που πιθανόν αγνοεί έως μία ορισμένη χρονική στιγμή
  - να γίνεται κατανοητός από τους συνανθρώπους του
- Η ιδιαιτερότητα της γλώσσας αναφέρεται στον ιδιαίτερο ρόλο που έχει το κάθε γλωσσικό στοιχείο

Ορισμοί (6 από 14)

- Στη διαδικασία του περάσματος από τα ζώα-προγόνους στον άνθρωπο, όταν εμφανίστηκε η εργασία με την καθαυτό της έννοια και σε σύνδεση με την κατασκευή εργαλείων, αρχίζει να διαμορφώνεται ένα δεύτερο σύστημα σήμανσης, το σύστημα της ομιλίας.
- Ο Hegel διέκρινε πρώτος τη γλώσσα σε λόγο και ομιλία (Δράκος,1999).

Ορισμοί (7 από 14)

Μπαμπινιώτης (1998):

- *«.....Γλώσσα είναι ο λόγος και η ομιλία: το εσωτερικό, γενικό σύστημα που χαρακτηρίζει τη δομή μιας φυσικής γλώσσας (ο λόγος) και η συγκεκριμένη από τα άτομα μιας γλωσσικής κοινότητας πραγμάτωσή του (η ομιλία).....»*

Ορισμοί (8 από 14)

De Saussure (2011): διαχωρίζει μεταξύ της ομιλίας και της γλώσσας. Υποστηρίζει ότι η ομιλία είναι η ατομική πλευρά του λόγου που σε αυτήν περιλαμβάνεται και η φώνηση.

- Συνεπώς, η μελέτη της ομιλίας είναι ψυχοφυσική, ενώ από την άλλη η γλώσσα είναι κοινωνική και δεν είναι εξαρτημένη από την ατομικότητα του ανθρώπου.

Ορισμοί (9 από 14)

- Σύμφωνα με τους Bloom & Lahey (1978) η γλώσσα έχει τρεις διαστάσεις, οι οποίες βρίσκονται σε αλληλεπίδραση:

Ορισμοί (10 από 14)

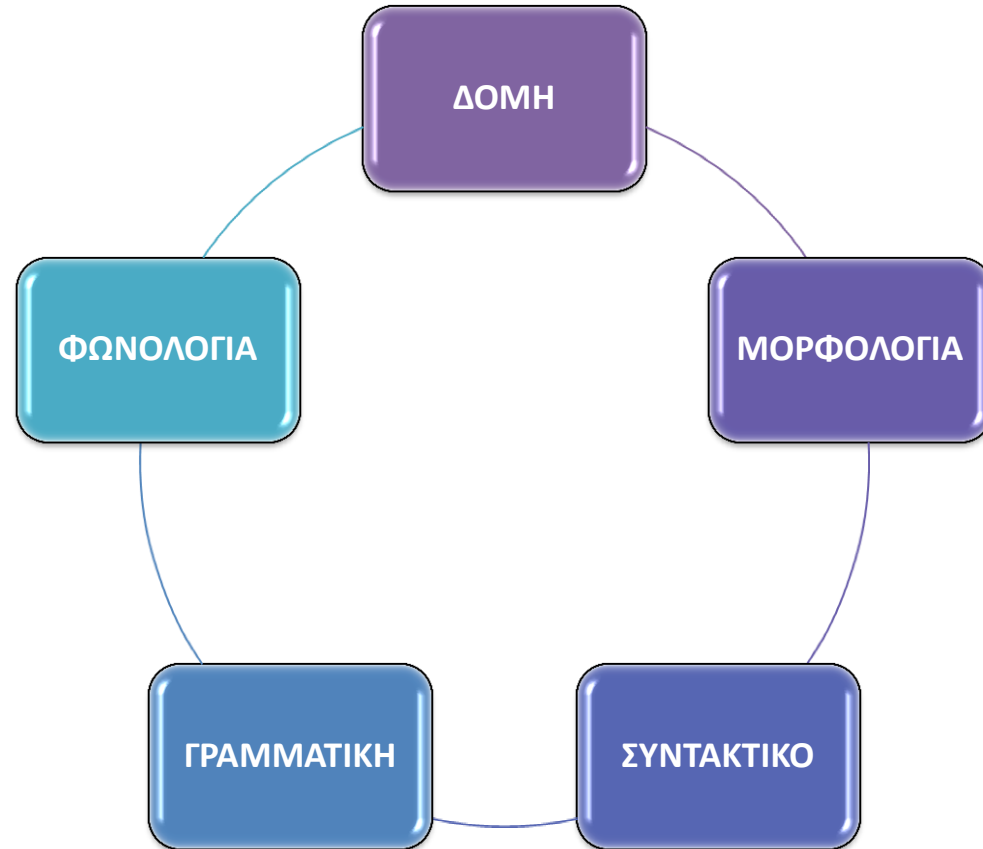
Φθόγγοι → Φωνήματα → Μορφήματα →

Λέξεις → Φράσεις → Προτάσεις

Μεγαλύτερα Προτασιακά Σύνολα

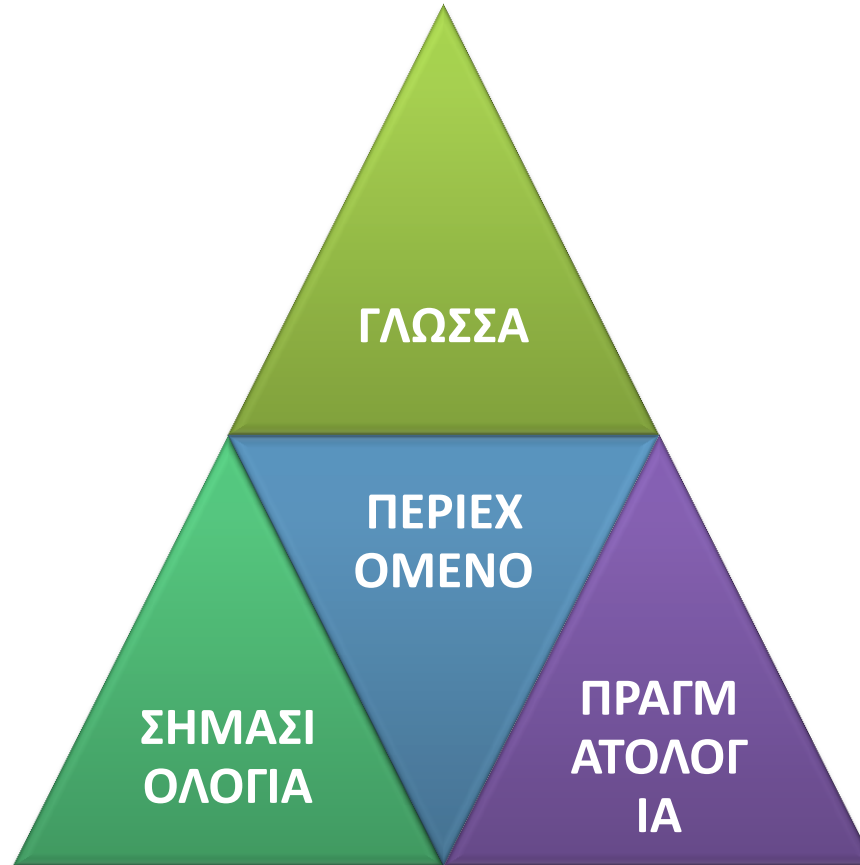

Ορισμοί (11 από 14)

Ορισμοί (12 από 14)

Ορισμοί (13 από 14)

- Κατά τον Searle (1969) κάθε γλωσσική διαδικασία αναλύεται σε τέσσερα μέρη, αυτά του λεκτικού, του νοηματικού, του περιεχομένου, του αποτελέσματος.
- Ωστόσο η γλώσσα αναλύεται από κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, την μεταγλωσσική της ικανότητα, τον συστηματικό της χαρακτήρα και την καθολικότητά της:

Ορισμοί (14 από 14)

- Η γλώσσα, δηλαδή, χρησιμοποιείται για την αυτο-περιγραφή της, την ανάλυση και μελέτη της, αλλά και για την μελέτη άλλων συστημάτων επικοινωνίας.
- Όσον αφορά τον συστηματικό της χαρακτήρα, η γλώσσα αποτελεί ένα ιεραρχικά δομημένο σύνολο, με εσωτερικές διαιρέσεις, όπου στο πλαίσιο της δομικής γλωσσολογίας, εισάγεται χωρισμός του υλικού σε φωνολογικό, μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο. (Searle, 1969)

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοιτά μαθήματα
opencourses

Γλωσσική Κατάκτηση

Γλωσσική Κατάκτηση (1 από 31)

Δράκος (1999):

- διεπιστημονικό πλαίσιο διερεύνησης (κοινός τόπος μεταξύ των ειδικών) →
- η γλωσσική εξέλιξη του ανθρώπου αποτελεί γνωστικό αντικείμενο, που προσεγγίζεται επιστημονικά από διάφορες οπτικές γωνίες

Γλωσσική Κατάκτηση (2 από 31)

Δράκος (1999):

- Οι επιστήμες είναι:
  - Παιδαγωγική
  - Ειδική Παιδαγωγική
  - Ψυχολογία
  - Γλωσσολογία
  - Ιατρική
  - Κοινωνιολογία
  - Λογοπαθολογία

Γλωσσική Κατάκτηση (3 από 31)

Δράκος (1999):

- Τέσσερις επιστημονικές κατευθύνσεις φαίνεται ότι επικεντρώνουν την προσοχή των σύγχρονων τάσεων σε ότι αφορά τη γλωσσική δεξιότητα, αλλά και τη μάθηση γενικότερα
  - Νευρολογία
  - Ψυχολογία
  - Κοινωνιολογία
  - Παιδαγωγικά

Γλωσσική Κατάκτηση (4 από 31)

Froeschels(1913):

- νέοι όροι:
  - λογοδιδακτική,
  - λογοπαιδεία (λόγος + παιδεία)
  - λογοπεδική (λόγος + πέδη = εμπόδιο),
- έννοιες που σηματοδοτούν και αντίστοιχες επιστημονικές θεωρίες

Γλωσσική Κατάκτηση (5 από 31)

- Αρχές 20^{ου} αιώνα: η **γλωσσολογία** αποκόπτεται από τη σφαίρα της φιλοσοφίας και γίνεται αυτόνομη επιστήμη
- **Νευρολογία**: έρευνες για αφασία → στα εγκεφαλικά κέντρα, υπεύθυνα για το λόγο
- «ανταλλαγή» επιστημονικών παρατηρήσεων → δημιουργία του κλάδου της **νευρογλωσσολογίας**

Γλωσσική Κατάκτηση (6 από 31)

- η αδρανοποίηση ή καταστροφή νευρώνων δεν είναι αναστρέψιμη → τη λειτουργία τους αναλαμβάνουν άλλα κέντρα του εγκεφάλου
- μελετάται προσωπικός ρυθμός εγκεφαλικής ανάπτυξης που αποτελείται από φάσεις επιτάχυνσης και φάσεις επιβράδυνσης (Κάτσιου - Ζαφρανά, 1988).

Γλωσσική Κατάκτηση (7 από 31)

- Snow (1972, 1978, 1983):
  - > 3 συμπεράσματα για την απόκτηση της γλώσσας :
    - συνέπεια της αλληλεπίδρασης μητέρας – παιδιού που αρχίζει από τη γέννηση. Η συνεργασία αυτή είναι στον ίδιο βαθμό απαραίτητη όχι μόνο για τη γλώσσα, αλλά και για τη συναισθηματική και αντιληπτική του ικανότητα
    - συνάρτηση της γνωστικής ανάπτυξης
    - η δημιουργία απλοποιημένων γλωσσικών συνθέσεων είναι το ίδιο σημαντική για την επικοινωνιακή διαδικασία, όσο και η κατάκτηση του συντακτικού και της γραμματικής

Γλωσσική Κατάκτηση (8 από 31)

- Παρασκευόπουλος (1996):

«η ραγδαία ανάπτυξη της γλώσσας κατά την νηπιακή ηλικία είναι καταφανής σε όλους τους τομείς της γλωσσικής επίδοσης: άρθρωση, λεξιλόγιο, μήκος προτάσεων και γραμματική δομή. Διαπολιτιστικές έρευνες έδειξαν ότι η πρόοδος στους τομείς αυτούς συνεχίζεται καθ' όλη την παιδική και εφηβική ηλικία, οι δραματικότερες όμως αλλαγές συμβαίνουν κατά την προσχολική ηλικία και κυρίως περί το 3^ο έτος της ηλικίας»

Γλωσσική Κατάκτηση (9 από 31)

Πόρποδας (1996):

- Η Φωνολογική ανάπτυξη, αναφέρεται στη γνώση που αποκτά το παιδί, ώστε να μπορεί να διακρίνει, να κατανοεί και να παράγει τους συνδυασμούς των ήχων της ομιλίας.
- Η Συντακτική ανάπτυξη αναφέρεται στην ανακάλυψη των κανόνων της δομής των λέξεων σε προτάσεις, ενώ η Σημασιολογική ανάπτυξη προσδιορίζει τη μάθηση του εννοιολογικού περιεχομένου των λέξεων και των προτάσεων.

Γλωσσική Κατάκτηση (10 από 31)

- Το **προγλωσσικό στάδιο**, όπου πραγματοποιείται η φωνολογική ανάπτυξη.
- Περιλαμβάνει την πρώτη περίοδο της ζωής του παιδιού και εκτείνεται μέχρι τον 12ο μήνα. Κατ' αυτήν μαθαίνει να αναγνωρίζει, να διαχωρίζει, να εσωτερικεύει, να αφομοιώνει και να αναπαράγει ήχους της ανθρώπινης ομιλίας.

Γλωσσική Κατάκτηση (11 από 31)

Lenneberg et al., (1967):

- ψέλλισμα → λέξεις: οφείλεται σε θεμελιώδεις αλλαγές στο νευρολογικό σύστημα
- ο σχηματισμός των λέξεων και των προτάσεων → αδύνατος μέχρι να ολοκληρωθεί η νευρολογική ωρίμανση.
- η απόκτηση των λέξεων είναι αργή για 3-4 μήνες και μετά γίνεται ταχύτατη με αποτέλεσμα περίπου στους 20 μήνες να υπάρχει ένα λεξιλόγιο περίπου 50 λέξεων.

Γλωσσική Κατάκτηση (12 από 31)

- Το **λεκτικό στάδιο**, όπου πραγματοποιείται η γραμματική – συντακτική ανάπτυξη, η οποία αρχίζει μετά το 12ο μήνα και ολοκληρώνεται μέχρι την περίοδο που το παιδί πάει στο σχολείο.
- Chomsky (1956, 1986): υπάρχουν και εξαιρέσεις και έτσι η ολοκλήρωση μπορεί να πραγματοποιηθεί στα 9 έτη. Την περίοδο αυτή τοποθετείται η απόκτηση των λεξιλογικών και δομικών στοιχείων της γλώσσας.

Γλωσσική Κατάκτηση (13 από 31)

Τσιναρέλης (2004):

- ωρίμανση του εγκεφάλου και κυρίως η λειτουργική ωρίμανση των κέντρων του, σηματοδοτεί συνειδητές λειτουργίες και αντιδράσεις.
- ο εγκέφαλος συλλέγει, επεξεργάζεται και κατανοεί τις οπτικές, ακουστικές, απτικές και οσφρητικές πληροφορίες πλήρως → δυνατή κατανόηση αφηρημένων εννοιών, σωστή χρήση γραμματικής & συντακτικού & εξέλιξη προς την ολοκλήρωση

Γλωσσική Κατάκτηση (14 από 31)

Τσιναρέλης (2004):

- **Εννοιολογικό στάδιο:** πραγματοποιείται η σημασιολογική ανάπτυξη
- η αρχή του συμπίπτει χρονικά με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο
- για μερικούς μελετητές ολοκληρώνεται στην ηλικία των 8 ετών, ενώ για άλλους στην εφηβεία
- η γνώση αυτή καθιστά ικανό τον ομιλητή να διακρίνει τη γραμματικά σωστή πρόταση από τη λανθασμένη.

Γλωσσική Κατάκτηση (15 από 31)

Πόρποδας (1996):

- Στον αντίποδα, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα προσδιορίζει το λειτουργικό στοιχείο της γλωσσικής λειτουργίας, που είναι γνωστό ως γλωσσική απόδοση (linguistic performance)

Διαπιστώσεις...

Γλωσσική Κατάκτηση (16 από 31)

Διαπιστώσεις:

- το παιδί δεν μιλά μια ελλιπώς αναπτυγμένη μορφή της γλώσσας των ενηλίκων, αλλά τη δική του μορφή γλώσσας, η οποία είναι ποιοτικά διαφορετική από αυτή των ενηλίκων και έχει τα δικά της χαρακτηριστικά.
- για να μπορέσει το παιδί να μάθει αποτελεσματικότερα όλες τις μορφές της γλώσσας του (δηλαδή κατανόηση & παραγωγή προφορικού-γραπτού λόγου) είναι ανάγκη να κατέχεται από μια ενεργητική – ερευνητική διάθεση

Γλωσσική Κατάκτηση (17 από 31)

- **0 – 3 μηνών:** Ο πρώτος ήχος που παράγει το νεογέννητο είναι το κλάμα και οι έρευνες μέσα από την φασματογραφική ανάλυση του κλάματος διαφόρων βρεφών έδειξε ότι διαφέρει από παιδί σε παιδί και ότι είναι πολύ πιθανό να αντανακλά τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού (Turner, 1975).

Γλωσσική Κατάκτηση (18 από 31)

- **4 – 7 μηνών:** Στην ηλικία αυτή παρατηρείται μια διαφοροποίηση της αρχικής φωνολογικής παραγωγής, που χαρακτηρίζεται από συστηματικότερο γουργούρισμα και αναγνωρίζεται ως ο πρώτος σταθμός της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού. Η κανονικότερη παραγωγή των ήχων που παρατηρείται υποστηρίζεται ότι είναι γενετικά προκαθορισμένη και ενδέχεται επίσης να έχει και κοινωνική σκοπιμότητα βοηθώντας το παιδί στις κοινωνικές του σχέσεις.

Γλωσσική Κατάκτηση (19 από 31)

- **8 – 12 μηνών (συνολικά):** Παρατηρείται μια φωνολογική παραγωγή που είναι πιο συστηματική και φαίνεται να μοιάζει κάπως με τους ήχους της ομιλίας των ενηλίκων, και επειδή πιστεύεται ότι αυτή η γλωσσική παραγωγή είναι κατά μεγάλο μέρος αποτέλεσμα μίμησης της ομιλίας των ενηλίκων ονομάζεται ηχολαλία.

Γλωσσική Κατάκτηση (20 από 31)

- **> 1 έτους** : Το παιδί παράγει την πρώτη λέξη - το λεξιλόγιο του παιδιού αναπτύσσεται γρήγορα (Wilkes, 1976)
- κατανόηση & χρήση φωνολογικών κανόνων της μητρικής γλώσσας → αυξημένη αντίληψη & παραγωγή ήχων
- *(αναπτυξιακή εξέλιξη φωνολογίας: η αναγνώριση των φωνολογικών μονάδων, προηγείται της παραγωγής)*

Γλωσσική Κατάκτηση (21 από 31)

- Πότε λέει το παιδί την πρώτη λέξη;
- **Ολοφραστικό στάδιο (10–12 μηνών):** αρχίζει η ανάπτυξη του συντακτικού συστήματος με την παραγωγή της πρώτης πραγματικής γλωσσικής έκφρασης
- Η πρώτη λέξη: όταν το παιδί τη χρησιμοποιεί συχνά, όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι την κατανοεί, όταν τη χρησιμοποιεί αυθόρμητα και όχι απλώς μιμητικά και όταν η λέξη ανήκει στο λεξιλόγιο των ενηλίκων. (Nash, 1973)

Γλωσσική Κατάκτηση (22 από 31)

- **μεταβατικό στάδιο (18–20 μηνών):**
  - συνδέει ολοφραστικό στάδιο με εμφάνιση της πρότασης των 2 ή περισσότερων λέξεων
  - ενδέχεται να εκφράσει δύο λέξεις μαζί, αλλά με ένα κενό χρονικό διάστημα ανάμεσά τους και χωρίς σταθερή σειρά μεταξύ τους (Nash, 1973)

Γλωσσική Κατάκτηση (23 από 31)

- **στάδιο φράσεων 2 λέξεων (12–18 μηνών):** προτάσεις του παιδιού σχηματίζονται κυρίως από δύο λέξεις.
- Οι προτάσεις απλές, σύντομες περιλαμβάνοντας μόνο κύριες λέξεις σημασιολογικού περιεχομένου → **τηλεγραφικός λόγος.**

Γλωσσική Κατάκτηση (24 από 31)

- **στάδιο προτάσεων 3 λέξεων (2–3 ετών):** προτάσεις πιο μεγάλες & πιο σύνθετες, χωρίς αυτό να σημαίνει πως η θέση των λέξεων μέσα στην πρόταση είναι τυχαία.
- Ένα άλλο χαρακτηριστικό της γλωσσικής παραγωγής αυτής της περιόδου είναι η ανάπτυξη του αντικειμένου της πρότασης σε ιδιαίτερη πρόταση, με βάση το ουσιαστικό. (Braine, 1963)

Γλωσσική Κατάκτηση (25 από 31)

- **3 – 6 ετών:**
- ταχεία πρόοδος στην κατανόηση & παραγωγή και η κατανόηση είναι πιο αναπτυγμένη από την ομιλία.
- η ανάπτυξη των γλωσσικών μετασχηματισμών, και αυτές που έχουν μελετηθεί περισσότερο είναι οι ερωτήσεις και οι αρνητικές προτάσεις. (Chomsky, 1969)

Γλωσσική Κατάκτηση (26 από 31)

- **Ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου:**
  - αύξηση του λεξιλογίου → μακρόχρονη υπόθεση
  - άνεση στη γλωσσική επικοινωνία → να μαθαίνει νέες λέξεις εμπλουτίζοντας το λεξιλόγιό του.
  - Ωστόσο, ο λεξιλογικός πλούτος αποτελεί μόνο μερική ένδειξη της σημασιολογικής ανάπτυξης της γλώσσας, διότι δεν προσδιορίζει την ακριβή έννοια με την οποία η λέξη είναι γνωστή στο παιδί. (Chomsky, 1969)

Γλωσσική Κατάκτηση (27 από 31)

- **έννοια των λέξεων:**
  - η απόκτηση των εννοιών σχετίζεται με την συναισθηματική και βουλητική κατάσταση του παιδιού.
  - η απόκτηση των εννοιών σχετίζεται με την ανάπτυξη της συμβολικής λειτουργίας.
  - Δηλαδή, ενώ αρχικά το παιδί προφέρει μια λέξη συνήθως εκφράζει τα αισθήματά του, σιγά- σιγά όμως αρχίζει να χρησιμοποιεί τις λέξεις σαν σύμβολα προσώπων, πραγμάτων ή καταστάσεων. (Chomsky, 1969)

Γλωσσική Κατάκτηση (28 από 31)

- Δομή προτάσεων:
- για να μπορέσει το παιδί να κρίνει αν μια πρόταση είναι σημασιολογικά σωστή, πρέπει να ξεχωρίσει τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των λέξεων και να εντοπίσει τους περιορισμούς που έχει η κάθε λέξη.
- νεότερες έρευνες έδειξαν ότι παιδιά ηλικίας 5 ετών δεν είναι ακόμα πλήρως ικανά να κατανοήσουν τη σημασιολογική συνέπεια της πρότασης. (Halliday, 1975)

Γλωσσική Κατάκτηση (29 από 31)

Η θεωρία της αναφοράς:

- Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, η έννοια είναι αυτό στο οποίο αναφέρεται η λέξη, δηλαδή, οι λέξεις είναι σύμβολα που δηλώνουν αυτό στο οποίο αναφέρονται. (Πόρποδας, 1996)

Γλωσσική Κατάκτηση (30 από 31)

Η Συμπεριφοριστική θεωρία:

- Το ενδιαφέρον της θεωρίας αυτής επικεντρώνεται κυρίως στη χρήση των εννοιών της γλώσσας στην επικοινωνία. Ακολουθώντας τη βασική γραμμή του σχήματος «Ερέθισμα → Αντίδραση»

(Πόρποδας, 1996)

Γλωσσική Κατάκτηση (31 από 31)

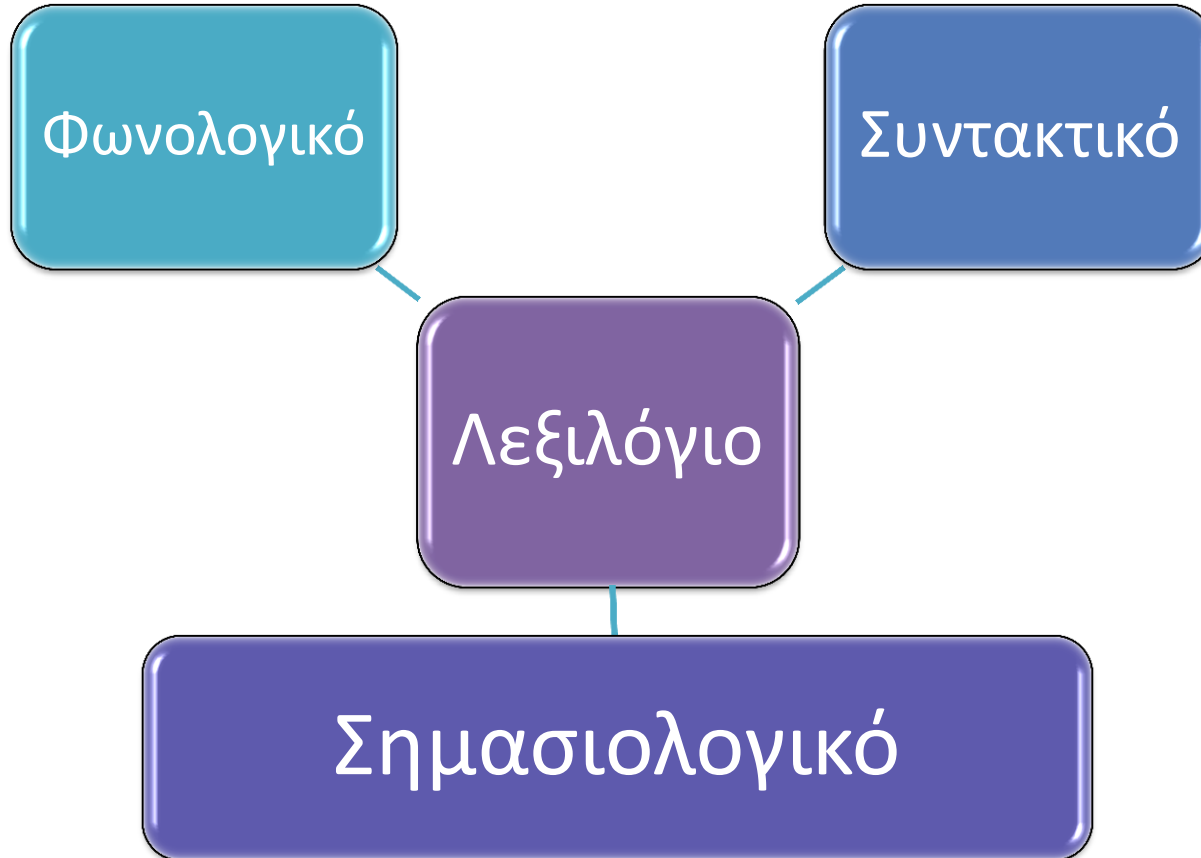
- Δείτε:
Language Acquisition and Universal Grammar
<https://www.youtube.com/watch?v=MLNFGWJOXjA>

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (1 από 23)

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (2 από 23)

- Στρατηγικές:
το παιδί επεξεργάζεται τις πληροφορίες από το περιβάλλον για να λύσει, συνειδητά ή ασυνείδητα, γλωσσικά προβλήματα που παρουσιάζονται όταν έρχεται σε επαφή με τη γλώσσα που θέλει να μάθει.
- **άμεσες στρατηγικές**: προϋποθέτουν το χειρισμό της γλώσσας και την ενεργοποίηση των νοητικών διαδικασιών,
- **έμμεσες στρατηγικές** πλαισιώνουν ή υποστηρίζουν τη μάθηση. (Oxford, 1990).

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (3 από 23)

Μνημονικές στρατηγικές

- οι στρατηγικές μέσω των οποίων το άτομο προσπαθεί να δημιουργήσει νοητικές συνδέσεις ανάμεσα στην μητρική γλώσσα και τη γλώσσα στόχο
- κατά τη χρήση αυτών των στρατηγικών, τα άτομα χρησιμοποιούν εικόνες, ήχους, δημιουργούν νοητικές συνδέσεις (Ellis, 1994)

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (4 από 23)

Γνωστικές στρατηγικές

- Είναι οι στρατηγικές γλωσσικής εκμάθησης, αναγνώρισης, ομαδοποίησης των πληροφοριών, ώστε να ενισχυθεί η εκμάθηση της γλώσσας. Χαρακτηρίζονται από τις εξής υπό-κατηγορίες: την επανάληψη, τη χρήση γλωσσικών δομών, λέξεων, φράσεων, την δημιουργία νέων συνδυασμών και τη χρήση της γλώσσας σε πραγματικές καταστάσεις.

(Ellis,1994)

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (5 από 23)

Αντισταθμιστικές στρατηγικές

- βοηθούν το άτομο να διατηρήσει το στόχο της επικοινωνιακής επαφής, κάνοντας χρήση των γλωσσικών γνώσεων που κατέχει, και μη γλωσσικών μέσων όπως, οι εκφράσεις του προσώπου, του σώματος, της διακύμανσης της φωνής κ.ά.
- χαρακτηρίζονται από τις υπό-κατηγορίες: μίμηση, αποφυγή, επινόηση λέξεων και παραφράσεις

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (6 από 23)

Μεταγνωστικές στρατηγικές

- Cohen (1993): υψηλές δραστηριότητες, που σχετίζονται με την προεκτίμηση, τον προσχεδιασμό, την μετά-αξιολόγηση των δραστηριοτήτων εκμάθησης και χρήσης των στοιχείων της γλώσσας.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (7 από 23)

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (8 από 23)

- Η πρώτη τονίζει:
  - τον καταλυτικό ρόλο της φωνολογικής ενημερότητας στην κατάκτηση της ανάγνωσης (Goswami & Bryant, 1990)
  - οι πρώτες προσπάθειες κατάκτησης της ανάγνωσης και της γραφής είναι καθαρά φωνολογικού χαρακτήρα.
- Η δεύτερη άποψη, αναφέρεται στις συντακτικές και σημασιολογικές ιδιότητες ενός κειμένου, και πως η ανάγνωση είναι ένα ψυχογλωσσικό παιχνίδι μαντέματος, όπου υπερτερεί αυτός που ξέρει το γραμματικό είδος της λέξης.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (9 από 23)

- Οι αναγνωστικές δεξιότητες αποκτώνται καλύτερα και συντομότερα όταν υπάρχει καλό λεξιλόγιο και γλωσσική ανάπτυξη ήδη από την προσχολική ηλικία (Bradley & Bryant, 1985; Goswami, 1994; Κολιάδης, 1997).
- Αυτό ενθαρρύνει το παιδί να μάθει να διαβάζει, δίνοντας του αυτοπεποίθηση. Η επανάληψη και η ενθάρρυνση, βοηθούν στην καλύτερη αποθήκευση στη μνήμη του λεξιλογίου, όπως και στην γενίκευση της γνώσης.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (10 από 23)

Clay (1979):

- οι ικανοί αναγνώστες, διαβάζουν, χρησιμοποιώντας παράλληλα με τις λέξεις, τη σημασία τους και τη γλωσσική δομή που ακολουθεί
- οι αδύνατοι αναγνώστες, οργανώνουν την ανάγνωσή τους, στο γράμμα και στο επίπεδο της λέξης.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (11 από 23)

Πρώτη φάση

- Το παιδί μαθαίνει να διαβάζει: Κατά το στάδιο αυτό το παιδί μαθαίνει την ανταπόκριση του ήχου και του συμβόλου, τα ονόματα των γραμμάτων του αλφαβήτου, τη διαφορά φωνηέντων και συμφώνων.
- Χτυπώντας με τα χέρια τις συλλαβές, μαθαίνει την ανάλυση και την σύνθεση της λέξης και την κωδικοποιεί, καθώς και τη σημασία που κρύβει η ίδια η λέξη.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (12 από 23)

Πρώτη φάση

- γνώση βασικού λεξιλογίου (αποτελείται από πιο συχνές λέξεις)
- εξασκείται σε ρίζες-οικογένειες, παράγωγα λέξεων, πολυσύλλαβες λέξεις, σημασία προθεμάτων, καταλήξεων και σημείων στίξης
- μαθαίνει να κατανοεί και να αναλύει το περιεχόμενο του κειμένου, εντοπίζοντας κύρια σημεία και λέξεις κλειδιά

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (13 από 23)

Δεύτερη φάση

- Το παιδί διαβάζει για να μάθει:
  - Όταν το παιδί μάθει να διαβάζει, χρησιμοποιεί πλέον την ανάγνωση ως εργαλείο μάθησης.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (14 από 23)

- Αναγνωστική ετοιμότητα ?
- «προαναγνωστικές» και «προγραφικές» δεξιότητες?
- επαφή με το γραπτό λόγο νωρίτερα?
- Ποια είναι η διδακτική προσέγγιση?
  - **αποκωδικοποίηση**: αναγνώριση και απόδοση των γραπτών συμβόλων
  - **κατανόηση**: παραγωγή και εξαγωγή νοήματος

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (14 από 23)

- πιθανό τα παιδιά, έχοντας ήδη κουραστεί από τα επαναλαμβανόμενα λεκτικά παιχνίδια και τις τεχνικές ασκήσεις, να πιστέψουν ότι δεν μπορούν να αντλήσουν ευχαρίστηση από αυτό το μάθημα και να εγκαταλείψουν την ενασχόληση μαζί του (Bettelheim & Zelan, 1981).

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (15 από 23)

- Στη χώρα μας ο συλλαβισμός εφαρμόστηκε κατά τις δεκαετίες του 1950 – 1960, καθώς συνδυάστηκε με την εφαρμογή της ενιαίας συγκεντρωτικής διδασκαλίας.
- Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής ποτέ δεν γενικεύτηκε, αλλά στηρίχθηκε στην πρωτοβουλία κάποιων εκπαιδευτικών, αφού το βιβλίο που διένειμε το κράτος δεν ήταν σύμφωνο προς τις αρχές της (Κοκκίνης & Βισβίκη-Κοκκίνη, 1961).

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (16 από 23)

- Στοιχεία της **συνθετικής μεθόδου** συναντούμε ακόμη και σήμερα στους πίνακες σύνθεσης συμφώνου με φωνήεντα, που δεν διαφέρουν σε τίποτε από τους πίνακες της αλληλοδιδακτικής μεθόδου, η οποία αναπτύχθηκε στα μέσα του προηγούμενου αιώνα.

λ + α = λα

λ + ε = λε

λ + ι = λι

λ + ο = λο

λ + ου = λου

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (17 από 23)

- Η συζήτηση στην ελληνική πραγματικότητα, δεν ανέδειξε ως κυρίαρχο θέμα της **ολικής μεθόδου**, αλλά επικεντρώθηκε στη γλώσσα αναφοράς (Κανταρτζή, 1994).
- Η μεθοδολογία δεν συζητήθηκε ουσιαστικά, αφού από την εμφάνιση του αναγνωστικού «με τον ήλιο» (1919) γενικεύτηκε η χρήση της **αναλυτικοσυνθετικής μεθόδου** (Βουγιούκας, 1994).

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (18 από 23)

- μοντέλο της Frith (1983): **λογογραφική στρατηγική**, προτείνει αιτιώδεις σχέσεις ανάμεσα στην ανάγνωση και τη γραφή. Εμπειρίες που αποκτά το παιδί με την ανάγνωση επηρεάζουν τη γραφή και το αντίστροφο.
- δεν αναφέρει καθόλου σε αυτό το μοντέλο, πως οι φωνολογικές ικανότητες, που αποκτούνται πριν ακόμη τα παιδιά αρχίσουν το σχολείο, επηρεάζουν την ανάγνωση και τη γραφή.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (19 από 23)

- Επιπλέον, η Frith παρόμοια με τον Marsh (1981a, 1981b), προτείνει ότι η πρώτη φάση στη γραφή κυριαρχείται από μία λογογραφική στρατηγική, ενώ υπάρχουν ευρήματα ότι αυτό δεν ισχύει.
- Μιας και οι δύο θεωρίες βασίζονται σε ερευνητικά δεδομένα από την αγγλική γλώσσα, είναι αμφίβολο αν ισχύουν για τα ελληνικά χωρίς να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (20 από 23)

- Η ανάγνωση είναι μια καθαρά νοητική διαδικασία και έχει αποδειχθεί ότι η εκμάθησή της μπορεί να αρχίσει σε πολύ μικρή ηλικία.
- Αντίθετα, η γραφή απαιτεί δύσκολες κινητικές δεξιότητες του χεριού, καθώς και συντονισμό ματιού – χεριού, ικανότητες που δεν αναπτύσσει το παιδί σε μικρή ηλικία, αλλά απαιτούν μεγάλη ωρίμανση.

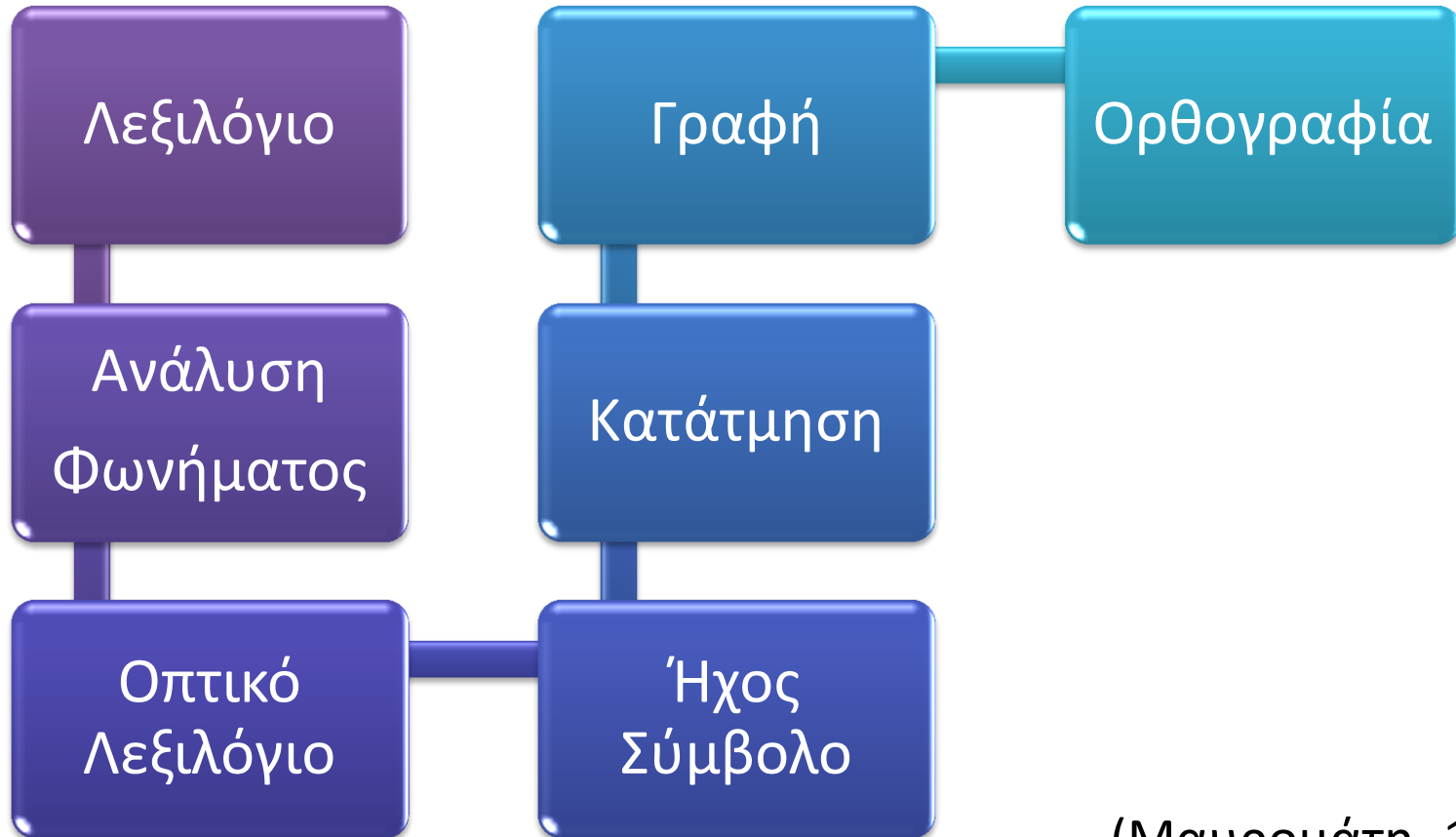

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (21 από 23)

- Η γραφή είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που δεν κατακτάται αυτόματα ως μια επέκταση του προφορικού λόγου, αλλά απαιτεί ειδική διδασκαλία παράλληλα με την ανάγνωση (Graves, 1983).
- Η διαδικασία για την κατάκτηση της γραφής είναι σταδιακή, χωρίς όμως να ακολουθείται μια ευθεία πορεία από το ένα στάδιο στο άλλο και σε κάθε στάδιο της γραφής απαιτείται η κατάκτηση διαφορετικών δεξιοτήτων.

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (22 από 23)

(Μαυρομάτη, 1992)

Κατάκτηση Ανάγνωσης & Γραφής (23 από 23)

- (Archival) Linguistics Podcast Episode 20: Child Language Acquisition

<https://www.youtube.com/watch?v=Utvpa7JOaE4>

- (Archival) Linguistics Podcast Episode 24: Introduction to Writing Systems

<https://www.youtube.com/watch?v=44aN6opGheQ>

Βιβλιογραφία (1 από 2)

- Chomsky, N. (1956). *Three models for the description of language*. Information Theory, IRE Transactions on, 2(3), 113-124.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of language: Its nature, origin, and use*. Greenwood Publishing Group.
- De Saussure, F., & Baskin, W. (2011). *Course in general linguistics*. Columbia University Press.
- Δράκος Γ, (2002). *Σύγχρονα θέματα της Ειδικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα, Ατραπός.
- Δράκος Γ, (1996). *Παιδαγωγική διαδικασία και δράση – Αγωγή /Ειδική αγωγή Λόγου και Ομιλίας*. Αθήνα, “Περιβολάκι” & Ατραπός.
- Frith, U., & Snowling, M. (1983). Reading for meaning and reading for sound in autistic and dyslexic children. *British Journal of Developmental Psychology*, 1(4), 329-342.
- Hockett, C. F. (1958). A course in modern linguistics. *Language Learning*, 8(3-4), 73-75.
- Μπαμπινιώτης Γ, (1998). *Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη σύγχρονη Γλωσσολογία*. Αθήνα, Ατραπός
- Lenneberg, E. H., Chomsky, N., & Marx, O. (1967). *Biological foundations of language (Vol. 68)*. New York: Wiley.
- Marsh, G., Friedman, M., Welch, V., & Desberg, P. (1981a). A cognitive-developmental theory of reading acquisition. *Reading research: Advances in theory and practice*, 3, 199-221.
- Marsh, G., Friedman, M., Desberg, P., & Saterdahl, K. (1981b). Comparison of reading and spelling strategies in normal and reading disabled children. *In Intelligence and learning (pp. 363-367)*. Springer US.

Βιβλιογραφία (2 από 2)

- Μαυρομάτη Δ, (1999). *Μέθοδος Δώρας Μαυρομάτη – Η διδασκαλία της Ορθογραφίας με Εικονογραφήματα σε παιδιά με Δυσλεξία*. Αθήνα, Δέσποινα Μαυρομάτη.
- Mitchell P, (2002). *Η κατανόηση του νου στην παιδική ηλικία*. Αθήνα, Τυπωθήτω.
- Πόρποδας Κ.Δ, (1996). *Γνωστική Ψυχολογία – Η διαδικασία της μάθησης*. Τόμος1-2.
- Παρασκευόπουλος Ι.Ν, (1984). *Εξελικτική Ψυχολογία*
- Τσιναρέλης Γ.Σ, (2004). *Γλώσσα και Επικοινωνία. Ακουστική μειονεξία και επικοινωνία*. Αθήνα.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language (Vol. 626)*. Cambridge university press.
- Snow, C. E. (1972). Mothers' speech to children learning language. *Child development*, 549-565.
- Snow, R., O'Connor, B., Jurafsky, D., & Ng, A. Y. (2008, October). Cheap and fast---but is it good?: evaluating non-expert annotations for natural language tasks. In *Proceedings of the conference on empirical methods in natural language processing (pp. 254-263)*. Association for Computational Linguistics.
- Snow, C. (1983). Literacy and language: Relationships during the preschool years. *Harvard Educational Review*, 53(2), 165-189.
- Snow, C. E., & Hoefnagel-Höhle, M. (1978). The critical period for language acquisition: Evidence from second language learning. *Child development*, 1114-1128.

Σημείωμα Αναφοράς

Τόκη Ε. (2015). Γλωσσική Ανάπτυξη. ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο από:
τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO131/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κλπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ταφιάδης Διονύσιος
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης